

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 7, Issue 2, June 2019, p. 172-189

Received	Reviewed	Published	Doi Number
10.04.2019	22.05.2019	30.06.2019	10.18298/ijlet.12358

A Neglected Issue in Vocabulary Instruction: Measurement and Assessment

*Tahir TAĞA * & Hüseyin ÖZTÜRK †*

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine whether there is a systematic measurement and assessment in vocabulary instruction, and the level of overlap with the content of this activity. Within this framework, initially, the vocabulary items concerning with definitions, synonyms, antonyms, homonyms, literal meanings, metaphors and terms activities aimed to teach individual word directly in 5, 6, 7 and 8th grade Turkish coursebooks were identified. After this, according to the target vocabulary, listening/monitoring, speaking, reading and writing activities, questions at the end of unit assessment, reading and listening/monitoring texts and a total of 100 exam paper, including 25 exam paper at each grade level were examined. Lastly, the opinions of the 20 teachers about the assessment whose exam papers were examined were taken. The findings obtained from the analysis of the data are as follows: It was determined that a very small part of the target vocabulary elements were measured in the coursebooks exercise book, and Turkish course exams, the general vocabulary of the language instead of course content was taken into consideration in the questions related to the vocabulary. The results of the interviews revealed that although the majority of teachers considered measurement and assessment as a necessity in vocabulary instruction, they did not give enough space to classroom practices in this subject. In the light of these findings, it has been concluded that there is no purposeful and regular application to evaluate the knowledge and skills of the students about the target vocabulary, therefore, measurement and assessment in vocabulary instruction were neglected.

Key Words: Vocabulary, vocabulary instruction, measurement and assessment

Kelime Öğretiminde İhmal Edilen Bir Konu: Ölçme ve Değerlendirme

ÖZET

Bu araştırmada, kelime öğretiminde sistematik bir ölçme değerlendirmenin olup olmadığını tespit etmek, varsa bu faaliyetin öğretim içeriği ile örtüşme düzeyini belirlemek amaçlanmıştır. Bu çerçevede önce 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders ve çalışma kitaplarında doğrudan belirli kelimeleri öğretmenin amaçlandığı tanım, eş anlam, zıt anlam, eş seslilik, temel anlam, mecaz anlam ve terim anlamla ilgili etkinliklerdeki söz varlığı unsurları belirlenmiştir. Daha sonra belirlenen bu söz varlığı unsurlarına göre dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma etkinlikleri, tema sonu değerlendirme soruları, okuma ve dinleme/izleme metinleri ile Türkçe dersinde yapılan her sınıf düzeyinde 25 olmak üzere toplamda 100 sınav kâğıdı incelenmiştir. Son olarak sınav kâğıtları incelenen 20 öğretmenin kelime öğretimi bakımından ölçme değerlendirmeye ilişkin görüşleri alınmıştır. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular şöyledir: Ders ve çalışma kitapları ile Türkçe dersi sınavlarında hedef söz varlığı unsurlarının çok küçük bir bölümünün ölçüldüğü, söz varlığına ilişkin sorularda ders içeriği yerine dilin genel söz varlığının dikkate alındığı tespit edilmiştir. Görüşme sonuçları da öğretmenlerin büyük bir bölümünün kelime öğretiminde ölçme ve değerlendirmeyi bir gereklilik olarak gördüğünü, ancak bu konuda sınıf içi uygulamalara yeterince yer vermediğini göstermektedir. Bu bulgular ışığında kelime öğretiminde öğrencilerin hedef söz varlığı unsurlarına ilişkin bilgi ve becerilerini değerlendirmeye yönelik amaçlı ve düzenli bir uygulamanın olmadığı, dolayısıyla kelime öğretiminde ölçme ve değerlendirmenin ihmal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Söz varlığı, kelime öğretimi, ölçme ve değerlendirme

* Arş. Gör. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi, tahirtaga@sdu.edu.tr

† Dr. Öğretim Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi, hsynztrk42@artvin.edu.tr

1. Giriş

Eğitimin hemen hemen bütün tanımları onun kasıtlı, istendik, planlı ve sistematik bir süreç olduğuna işaret eder. Bu sürecin ayrılmaz ve tamamlayıcı bir parçasını da ölçme ve değerlendirme etkinlikleri oluşturur. Ölçme ve değerlendirme eğitimin bir alışkanlığa, bir göreneğe dönüşmemesini sağlar (Tekin, 1987, s. V). Bu bakımdan her eğitim-öğretim etkinliğinde olduğu gibi kelime öğretiminde de ölçme ve değerlendirme dikkate alınması gereken bir konudur. Kelime öğretiminin verimliliği, öğretim sürecinin farklı aşamalarında kullanılan ölçme ve değerlendirme etkinliklerine bağlıdır. Bu sebeple kelime öğretiminde ölçme ve değerlendirme etkinliklerinden yararlanılması gerekmektedir.

Öğretimin her aşamasında ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin yeri vardır. Öğrencilerin, öğretim süreci öncesinde hazır bulunuşluk düzeylerini, öğretim sürecinde öğrenme eksikliklerini ve öğretim süreci sonunda dersin hedeflerine ulaşma düzeylerini belirlemek üzere ölçme ve değerlendirmeye başvurulur (Miller, Linn, & Gronlund, 2009; Tekin, 1987). Bu bağlamda, kelime öğretiminde, derse konu olan kelimelere yönelik öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri, hangi kelimelerin öğretilmesi gerektiği, hedef kelimelerin ne ölçüde öğrenildiği, belirli bir zaman sonra bunların ne kadarının hatırlandığı, öğretim sürecinde kullanılan yöntem ve tekniklerin etkililiği ve nihai olarak programdaki kazanımlara ne düzeyde ulaşıldığına yönelik değerlendirmeler ancak ölçme ve değerlendirme etkinlikleri ile sağlıklı bir şekilde yapılabilir.

Kelime öğretiminde, öğretim süreci öncesinde öğretilecek kelimelerin belirlenmesi için zaman zaman ölçme ve değerlendirmeye ihtiyaç duyulabilir. Söz varlığı bakımından öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin farklı oluşu, gerek işlenen metni anlama gerek söz varlığı gelişimi açısından ihtiyaç duyulan kelimeleri farklılaştırabilir. Her ne kadar hâlihazırda Türkçe ders ve çalışma kitaplarında kelime etkinlikleri çerçevesinde öğretime konu olacak kelimeler büyük ölçüde veriliyor olsa da bunları kitap yazarları seçmektedir. Kitap yazarları ise kelime seçiminde belirli bir ölçüt olmadığı için kelimeleri kendi tecrübelerinden hareketle belirlemektedir (Aslan, 2013). Bu da kelime seçiminde plansızlık, düzensizlik, gereksiz tekrarlar vb. birtakım olumsuzluklara yol açmaktadır. Kelime etkinliklerinde yer verilen kelimeler, ilgili metin için zaman zaman yeterli olmamakta veya bu etkinlikler, öğrencilerin zaten bildiği kelimeleri içerebilmektedir (Aslan, 2013; Çiftçi & Çeçen, 2010; Dilidüzgün, 2014). Bu bakımdan kelime öğretiminin verimliliğini ve öğrencilerin söz varlığına katkısını artırmak için kelime etkinliklerine konu olacak kelimelerin yer yer ölçme ve değerlendirmeye başvurularak belirlenmesi gerekmektedir.

Öğrencilerin hedef kelimeleri öğrenme düzeylerinin ve eksikliklerinin belirlenmesi için öğretim sürecinde ölçme ve değerlendirme etkinliklerine başvurulması gerekir. Bu sayede eksik veya yanlış öğrenmelerle ilgili öğrencilere geri bildirim verilmesi mümkün olabilir. Kelime öğretimi etkinlikleri her durumda kelimelerin tam olarak öğrenilmesini ve öğretilmesini sağlamamaktadır. Söz gelimi, Çetinkaya (2002) kelime etkinliklerinin ardından öğrencilerin kurduğu cümleleri incelediğinde ancak %50 düzeyinde bir başarı tespit etmiştir. Öte yandan yeni öğrenilen kelimeler yavaş yavaş ve derece derece kişinin söz varlığına mal olur ve ancak belirli bir sürecin sonunda onların tam bilgisi kazanılabilir (MEB, 1981; Nagy & Scott, 2000; Stahl, 2003). Bu bilgilerden hareketle öğrenme ve öğretme sürecinde birtakım eksikliklerin kaçınılmaz olduğu söylenebilir. Bu yüzden kelime öğretiminde öğrenme eksikliklerinin belirlenmesi ve bu eksikliklerin giderilmesi bir gereklilik, hatta bir zaruret olarak görülmelidir. Bu da ancak ölçme ve değerlendirme etkinlikleri ile mümkün olabilir.

Öğretim sürecinin sonunda kelime öğretiminde amaçlanan kazanımlara ulaşılma düzeyinin tespiti için de ölçme ve değerlendirme etkinliklerine ihtiyaç vardır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2018) dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma kazanımları çerçevesinde kelime öğretimine ilişkin birçok kazanım yer almaktadır. Bu kazanımlara ne düzeyde ulaşıldığının tespit edilmesi öğretim etkinliklerinin başarısını değerlendirmek bakımından önemlidir. Bunun yanı sıra bir ders yılı içerisinde öğretilen kelimelerin ne kadarının öğrencilerin söz varlığına kazandırıldığının belirlenmesi, kelime öğretiminin öğrencilerin söz varlığına katkısı hakkında genel bir değerlendirme imkânı sunar. Böylece öğretim etkinliklerinin etkisi ve verimliliği sağlıklı bir şekilde değerlendirilerek bu konuda sağlam bir temele dayanan kararlar alınabilir.

Öğrencilerin değerlendirilmesi genellikle öğretmen ve idarecilerin yararlanacağı bir süreç olarak ele alınmakta, bu da değerlendirmenin öğrencilere doğrudan katkısının göz ardı edilmesine yol açmaktadır. Hâlbuki değerlendirme; amaçlanan öğrenme çıktılarının niteliğini açıklığa kavuşturma, çalışılacak kısa vadeli hedefler sağlama, öğrenme durumu ile ilgili geri bildirim sağlama, öğrenme zorluklarının üstesinden gelmek ve gelecekteki öğrenme deneyimlerini seçmek için bilgi verme ve bir sonraki öğrenme hedefini belirleme imkânı sunarak öğrenmeye doğrudan katkıda bulunabilir (Miller vd., 2009, s. 34). Bir bilgiyi hatırlama becerisini geliştirmenin en iyi yolu, o bilgiyle ilgili sınanmaktır. Bu yönüyle ölçme ve değerlendirme etkinlikleri sınamaya etkisine (testing effect) bağlı olarak öğrenmeye doğrudan katkı sağlamaktadır. (Butler & Roediger, 2007; Roediger & Karpicke, 2006). Bu bakımdan, ölçme ve değerlendirme, öğrencinin bilgisini ölçmeye hizmet eden bir etkinlik olmanın yanı sıra öğrencinin öğrenme düzeyinin artmasına da katkıda bulunan bir etkinlik olarak da görülmelidir.

Öğrenme ve öğretme bakımından önemli bir araç olan ölçme ve değerlendirmenin kelime öğretiminde kullanımı dikkate değer bir araştırma konusudur. Ancak bugüne değin kelime öğretiminin ölçme ve değerlendirme süreçleri bakımından ele alan bir çalışma yapılmamıştır. Oysa hem kitaplarda hem de sınıf içi kelime öğretimi faaliyetlerinde ölçme değerlendirmenin niteliği ve niceliğini belirleme ihtiyacı vardır. Kelime öğretiminin Türkçe dersinin önemli etkinlik alanlarından biri olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu ihtiyacın göz ardı edilemeyecek kadar önemli ve öncelikli bir konu olması gerekmektedir. Bu konudaki ihtiyaçtan hareketle bu çalışmada kelime öğretiminde ölçme değerlendirmeye yönelik etkinliklerin olup olmadığını, varsa bunların düzenliliği ve ders içeriği ile ne ölçüde örtüştüğünü ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu çerçevede araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkçe ders ve çalışma kitaplarında söz varlığına ilişkin ölçme ve değerlendirme etkinlikleri var mıdır? Varsa bunlar kelime öğretiminin içeriği ile ne ölçüde örtüşmektedir?
2. Türkçe dersi sınavları söz varlığına ilişkin sorular içermekte midir? İçeriyorsa bunlar kelime öğretiminin içeriği ile ne ölçüde örtüşmektedir?
3. Kelime öğretimine ilişkin ölçme ve değerlendirme hakkındaki öğretmen görüşleri ve uygulamaları nelerdir?

2. Yöntem

2.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması desenine göre tasarlanmıştır. Durum çalışmaları, ilgi duyulan her bir durum hakkında kapsamlı, düzenli ve derinlemesine bilgi toplamanın amaçlandığı çalışmalardır (Patton, 2002, s. 447). Bu doğrultuda bu çalışmada Türkçe derslerinde kelime öğretimine ilişkin ölçme ve değerlendirme uygulamaları; ders ve çalışma kitapları, Türkçe dersi sınavları ve öğretmen görüşleri çerçevesinde etraflıca ele alınmıştır.

2.2. Çalışma Grubu

2017-2018 eğitim öğretim yılında 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulan sırasıyla MEB, Başak, Ez-De ve DÖRTEL yayınlarına ait Türkçe ders kitapları ile Türkçe öğretmenleri tarafından yapılan, her sınıf düzeyinde 25 adet olmak üzere, toplamda 100 sınav kâğıdı doküman incelemesine konu olmuştur. Görüşmelere ise Türkçe dersi sınavları incelenen 20 Türkçe öğretmeni katılmıştır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme başvurulmuştur. Ölçüt örnekleme, önceden belirlenen ölçütleri karşılayan bütün durumların incelenmesi ve çalışılmasını temele almaktadır (Patton, 2002, s. 238). Bu çerçevede katılımcıların belirlenmesinde 2017-2018 eğitim öğretim yılında okutulan söz konusu ders ve çalışma kitaplarını kullanmış olma şartı aranmıştır. Çünkü bu çalışmada öğretmenlerin uygulamaları ile ders kitaplarının içerikleri karşılaştırılarak kelime öğretimine ilişkin ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması amaçlanmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması

Araştırmaya konu olan verilerin toplanmasında görüşme ve doküman incelemesi yöntemine başvurulmuştur. Doküman incelemesinde ilk olarak 2017-2018 eğitim öğretim yılında okullarda okutulan Türkçe ders kitapları belirlenmiştir. Söz konusu kitaplar arasından 5. sınıfta MEB Yayınları (Ağın Haykır, Kaplan, Kıryar, Tarakcı, & Üstün, 2017), 6. sınıfta Başak Yayınları (Bozkurt & Canlı, 2017a, 2017b, 2017c), 7. sınıfta Ez-De Yayıncılık (Yıldırım, 2017a, 2017c, 2017b) ve 8. sınıfta DÖRTEL Yayıncılık (Erdal, 2017c, 2017b, 2017a) tarafından yayımlanan Türkçe ders kitapları seçilmiştir. İkinci olarak söz konusu ders kitaplarını okutan her sınıf düzeyi için 5 öğretmen olmak üzere toplamda 20 öğretmenin bir yıllık süreçte öğrencilerin Türkçe ders başarısını belirlemek üzere hazırladığı sınav kâğıtları toplanmıştır. Son olarak araştırmanın bir diğer veri toplama yöntemi olan görüşmede öğretmenlerin kelime öğretimine ilişkin sınıf içi ölçme ve değerlendirme etkinlikleri ile ilgili görüşleri alınmıştır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu kelime öğretiminde ölçme ve değerlendirmenin gerekliliği, sınıf içi ölçme ve değerlendirme uygulamaları, ölçme ve değerlendirmenin etkisi ile ilgili öğretmen görüşlerini belirlemeye yönelik sorulardan oluşturulmuştur.

2.4. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmaya konu olan verilerin çözümlemesinde içerik analizine başvurulmuştur. Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde ders ve çalışma kitaplarında öğrencilerin söz varlığını zenginleştirmeye yönelik imla, yabancı dillerden alınmış ancak dilimize henüz yerleşmemiş kelimeler, kelime yapısı, sözcük türleri vb. birçok etkinliğe yer verilmektedir. Bu çalışmada bunlardan ders ve

çalışma kitaplarında doğrudan belirli kelimeleri öğretmeyi amaçlayan tanım, eş anlam, zıt anlam, eş seslilik, temel anlam, mecaz anlam ve terim anlam konularıyla ilgili etkinlikler dikkate alınmıştır. Bu çerçevede ilk olarak ders ve çalışma kitaplarında bahsi geçen konular kapsamında ele alınan söz varlığı unsurları incelenmiştir. Bunun sonucunda 5. sınıfta 256, 6. sınıfta 328, 7. sınıfta 215 ve 8. sınıfta 199 hedef söz varlığı unsuru belirlenmiştir (bk. EK 1). Ardından ikinci olarak belirlenen hedef söz varlığı unsurlarının, ele alındıkları kelime etkinliği dışında ölçme ve değerlendirme etkinliklerine konu olup olmadığını belirlemek üzere çalışma kitaplarındaki etkinlikler incelenmiştir. Bu konuda özellikle tema sonu değerlendirme etkinlikleri dikkate alınmıştır. Tema sonu değerlendirme etkinliklerinde söz varlığını ölçmeye yönelik soruların olup olmadığı, varsa bunların derste öğretilen kelimelerle örtüşme düzeyi belirlenmiştir. Üçüncü olarak hedef söz varlığı unsurlarının belirlenmesinde olduğu gibi öğretmenlerin hazırladığı Türkçe dersi sınavlarında tanım, eş anlam, zıt anlam, eş seslilik, temel anlam, mecaz anlam ve terim anlam konularında ölçmeye konu olan söz varlığı unsurları belirlenmiş (bk. EK 2) ve bunların derslerde öğretilen hedef söz varlığı unsurları ile örtüşme düzeyi tespit edilmiştir. Dördüncü olarak ölçme ve değerlendirme için bir fırsat oluşturacağı göz önünde bulundurularak kelimelerin ele alındıkları etkinliği takip eden okuma ve dinleme metinlerinde tekrar etme durumları tespit edilmiştir. Hedef söz varlığı unsurlarının söz konusu metinlerde bire bir tekrar etmesine dikkat edilmekle birlikte incinmek-incitmek, bağımsız-bağımsızlık, neşe-neşeli gibi kelimenin anlamca ve şekilce yakın yapıları ile eş seslileri de birer tekrar olarak değerlendirilmiştir. Ders kitapları ve Türkçe dersi sınavları incelendikten sonra öğretmen görüşleri analiz edilmiştir. Öğretmen görüşleri kelime öğretiminde ölçme ve değerlendirmenin gerekliliği, sınıf içi ölçme ve değerlendirme uygulamaları, ölçme ve değerlendirmenin etkisi olmak üzere üç tema etrafında sunulmuştur.

3. Bulgu ve Yorumlar

3.1. Çalışma Kitaplarında Kelime Öğretimine İlişkin Ölçme ve Değerlendirme

Araştırmaya konu olan ders ve çalışma kitaplarının, kelime öğretimine ilişkin ölçme ve değerlendirme etkinlikleri bakımından incelenmesi sonucunda çalışma kitaplarında tema sonu değerlendirme etkinlikleri dışında kelime bilgisini ölçmeye yönelik ayrı bir uygulama tespit edilememiştir. Bunun üzerine tema sonu değerlendirme etkinliklerinin söz varlığına ilişkin soru içerme durumu ve bu soruların kelime etkinlikleri ile örtüşme düzeyi incelenmiştir. İnceleme sonucunda tema sonu değerlendirme etkinliklerinin kelime bilgisine ilişkin soru içerme durumunun ve kelime öğretiminin içeriği ile örtüşme düzeyinin sınıflara göre farklılaştığı görülmüştür. Söz konusu bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: Tema sonu değerlendirmelerde söz varlığına ilişkin soruların durumu

	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Toplam Tema Sayısı	8	8	6	6
Söz Varlığına İlişkin Soru İçeren TSD Sayısı	4	7	3	3
Hedef söz varlığı unsurlarına yönelik soru içeren TSD Sayısı	1	2	0	0

5. sınıf çalışma kitabında sekiz tema sonu değerlendirme etkinliğinin yarısı söz varlığına ilişkin soru içermektedir. Ancak “Birlikten kuvvet doğar.” atasözü ile ilgili soru içeren bir tema dışında bu sorulara konu olan söz varlığı unsurları ile tema boyunca ele alınan hedef söz varlığı unsurları arasında bir örtüşme tespit edilememiştir. Söz konusu sorularda ele alınan söz varlığı unsurları şunlardır: *açı, açık, dava, nota, sıcak, soğuk, tablo, köşe vuruşu, ağzı kulaklarına varmak, akıl almak, ayağı yer basmak, dizlerinin bağı çözülmek, gözden çıkarmak, hevesi kırılmak, sohbeta renk vermek*. Bunlardan hiçbiri, ilgili temada işlenen okuma ve dinleme/izleme metinlerinde geçmemektedir.

6. sınıf çalışma kitabında 8 tema sonu değerlendirme etkinliğinden yedisi söz varlığına ilişkin sorular içermektedir. Ancak bunlardan sadece ikisinde tema boyunca ele alınan hedef söz varlığı unsurları ile ilgili sorulara yer verilmiştir. Söz konusu iki tema sonu değerlendirmede o temadaki metinler çerçevesinde öğretilen *etekleri tutuşmak* ve *derin* kelimeleri konu alınmıştır. Bunların dışında tema sonu değerlendirmeye konu olan söz varlığı unsurları ile tema boyunca ele alınan hedef söz varlığı unsurları arasında bir örtüşme tespit edilememiştir. Söz konusu tema sonu değerlendirme sorularında ele alınan söz varlığı unsurları şunlardır: *atılım, beklenti, bozulmak, cömert, darılmak, değirmen, doğrulmak, eli açık, eli bol, eli sıkı, evvel, fundalık, gayret, girişim, gücenmek, istek, karargâh, koşmak, kurmak, kurşuni, ordugâh, öykü, tutulmak, uğraş, vaat, yazar, ağızda bakla ıslanmamak, ağızdan girip burnundan çıkmak, dünyalar birinin olmak, göz atmak, kılı kırk yarmak, kökü kurumak, kulak kesilmek, (birinin) ipiyle kuyuya inilmez, nam salmak, (-den) yana olmak*. Bunlardan *gayret, girişim, koşmak, kurmak, öykü, tutulmak, uğraş, yazar* dışındaki unsurlar, ilgili temanın okuma ve dinleme/izleme metinlerinde geçmemektedir.

7. sınıf ders kitabında altı tema sonu değerlendirme etkinliğinin yarısı söz varlığına ilişkin soru içermektedir. Ancak bunların hiçbirinde tema boyunca ele alınan hedef söz varlığı unsurları ölçülmemiştir. Söz konusu tema sonu değerlendirmelere konu olan kelimeler şunlardır: *akmak, boşanmak, doğurmak, ince, kılık, kıyafet, maya, sıcak, sınıflama*. Bunlardan *akmak* kelimesi dışındaki unsurlar, ilgili temanın okuma ve dinleme/izleme metinlerinde geçmemektedir.

8. sınıf ders kitabında 7. sınıf ders kitabındakine benzer şekilde altı tema sonu değerlendirme etkinliğinin yarısı söz varlığına ilişkin soru içermektedir. Ancak sorulara konu olan söz varlığı unsurları ile tema boyunca ele alınan hedef söz varlığı unsurları arasında bir örtüşme tespit edilememiştir. Söz konusu tema sonu değerlendirmelere konu olan söz varlığı unsurları şunlardır: *akıl, bilim, bitmek, cahil, devrim, doğum, hakiki, hayal, hayat, kurmak, küçük, okul, öğrenci, öğretmen, ölüm, uygarlık, ders almak, fırsat kollamak, kasıp kavurmak, kendini alamamak. Sakla samanı, gelir zamanı. Bin dostun varsa az, bir düşmanın varsa çoktur*. Bunlardan *akıl, bilim, devrim, uygarlık, hayat, kurmak, küçük, okul, öğrenci, öğretmen, ölüm* kelimeleri dışındaki unsurlar, ilgili temanın okuma ve dinleme/izleme metinlerinde geçmemektedir.

3.2. Türkçe Dersi Sınavlarında Kelime Öğretimine İlişkin Ölçme ve Değerlendirme

Araştırmada ikinci olarak derste öğretilen kelimelerin Türkçe dersi sınavları çerçevesinde ölçme ve değerlendirmeye konu olup olmadığı incelenmiştir. İncelemeye konu olan sınav kâğıtlarının analizi sonucunda birtakım bulgulara ulaşılmıştır. Söz konusu bulgulara ilişkin veriler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Türkçe dersi sınavlarında söz varlığına ilişkin soruların durumu

	5. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Toplam sınav kâğıdı	25	25	25	25
Söz varlığına yönelik soru içeren sınavların sayısı	24	24	17	24
Hedef söz varlığına yönelik soru içeren sınavların sayısı	5	4	0	0
Hedef söz varlığına yönelik soru soran öğretmenlerin sayısı	3	1	0	0

Tablo 2’de görüldüğü üzere Türkçe dersi sınavlarının büyük bir kısmında söz varlığına ilişkin sorular yer almaktadır. Ancak sınavlarda sorulara konu olan söz varlığı unsurları ile derslerde ele alınan söz varlığı unsurları arasında 5. sınıf dışında çok az amaçlı bir örtüşme tespit edilmiştir. 5. sınıfta bir öğretmen üç Türkçe dersi sınavında çalışma kitabındaki hedef söz varlığı unsurlarına yönelik sorulara yer vermiştir. Bu sorularda *dile kolay, göz açıp kapayıncaya kadar, hava atmak, sular seller gibi, zincir vurmak / bayılmak, satmak / maruz kalmak, mücadele etmek, sahip çıkmak, şahit olmak/ çeşit, tabiat, yel* kelimeleri ele alınmıştır. Bunun dışında bir öğretmen bir sınavda *cüda, engin, garp, şüheda, vaat* kelimelerine; bir başka öğretmen de bir sınavda *“Birlikten kuvvet doğar. Baş başa vermeyince taş yerinden oynamaz.”* atasözlerine yönelik sorulara yer vermiştir. 6. sınıfta ise bir öğretmen dört sınavda kelime etkinliklerinde ele alınan söz varlığı unsurlarından *çığ, kurum, şahlanmak, etekleri tutuşmak, gözlerini budaktan esirgememek, köprü kurmak* ile ilgili sorulara yer vermiştir.

Bunlar dışında 5. sınıfta *al, barış, cevap, dalmak, gece, mektep, okul, perde, sabah, uzak, ün, yaşlı, yaz, yer, yıl, yol, ağzından bal damlamak, ok yaydan çıkmak. Üzüm üzümüne baka baka kararır.*; 6. sınıfta *konut, mücadele, gözüne uyku girmemek*; 7. sınıfta *ince, küçük, sıcak, yakın, yanmak, gözünü açmak, yerinde yeller esmek, yüreğine su serpmek*; 8. sınıfta *dalmak, dil, yaz, yer, ağzından bal damlamak* kelimelerinin hedef söz varlığı ile örtüştüğü görülmüştür. Ancak bu örtüşmeler amaçlı bir seçimden ziyade tesadüfi bir seçim izlenimi vermektedir. Çünkü bu örtüşmeler ağırlıklı olarak eş anlam, zıt anlam, eş seslilik, temel, mecaz ve terim anlam konularıyla ilgili olup bu konuda ilk akla gelebilecek örneklerdir. Ayrıca bu örtüşmeler bir soruya konu olan bir dizi kelimedenden ancak birinde görülmüştür. Bu durumda söz konusu sorulara konu olacak kelimelerin seçiminde amaçlı ve bilinçli bir seçimin yapılmadığı, dolayısıyla bu örtüşmelerin tesadüfi olduğu düşünülebilir. Bu düşünceden hareketle yukarıdaki tabloda da yalnızca amaçlı seçimlerden kaynaklanan örtüşmelere yer verilmiştir. Bu bulgular ışığında dördü dışında öğretmenlerin Türkçe dersi sınavlarında derste öğretilen kelimeleri dikkate almadığı, söz varlığına ilişkin soruların oluşturulmasında derslerde öğretilen hedef söz varlığı unsurlarının yerine dilin genel söz varlığından yararlandığı söylenebilir.

3.3. Öğretmen Görüşleri

Ders ve çalışma kitapları ile Türkçe dersi sınavlarının hedef söz varlığı unsurlarına yönelik amaçlı bir ölçme değerlendirme etkinliği içermediği yukarıda sözü geçen bulgular ışığında söylenebilir. Bu durumda, öğretmenlerin kelime öğretiminde ölçme ve değerlendirme ile ilgili görüşleri ve sınıf içi uygulamaları önemli bir konu hâline gelmektedir. Bu sebeple sınav kâğıtları incelenen öğretmenlerle kelime öğretimi açısından ölçme ve değerlendirme hakkında görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerden elde edilen bulgular aşağıda üç farklı tema etrafında ele alınmıştır.

3.3.1. Kelime Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirmenin Gerekliliğine İlişkin Görüşler

Kelime öğretiminde ölçme değerlendirmenin gerekliliğine ilişkin görüşler, katılımcıların büyük çoğunluğunun bu konuda olumlu bir yaklaşıma sahip olduğunu göstermektedir. 20 katılımcıdan 17'si çeşitli gerekçelerle söz varlığı ile ilgili ölçme ve değerlendirme etkinliklerine ihtiyaç olduğu yönünde görüş bildirirken yalnızca 3 öğretmen aksi yönde görüş beyan etmiştir. Kelime öğretiminde ölçme değerlendirmenin gerekli olduğuna dair görüş bildiren öğretmenlerden 5'i genel akademik başarıyı, 4'ü öğrenilen kelimelerin kalıcılığını, 4'ü kelime öğrenme motivasyonunu artıracığına dair inançlarını ve son olarak 4'ü bu konuda ders kitaplarının yetersizliğini gerekçe göstermiştir. Buna karşılık öğretmenlerden 2'si ders kitaplarındaki kelime etkinliklerinin yeterli olduğunu ve 1'i ölçmenin öğrenmeyi olumsuz yönde etkilediğini gerekçe göstererek kelime öğretiminde ölçme değerlendirme faaliyetine ihtiyaç olmadığı yönünde düşüncesini bildirmiştir.

Ölçme değerlendirmenin gerekliliğine dair olumlu görüş bildiren katılımcılardan Ö8, mevcut hâliyle derslerin kelime tekrarına yeterince izin vermediğini, bu sebeple ölçme değerlendirmenin gerekli olduğunu şu şekilde dile getirmiştir:

“Ders esnasında öğrendikleri kelimeleri kullanmadıkları için hemen unutuyorlar. Bu konuda bir değerlendirmenin yapılması öğrencilerin öğrendikleri kelimeleri tekrar etmelerini sağlayacak ve tam öğrenme gerçekleşmiş olacaktır.”

Ölçme değerlendirmenin gerekliliğine işaret ederken genel akademik başarının artacağını da ifade eden Ö12'nin değerlendirmesi ise şöyledir:

“Kısacası okul başarısı ile çok kelime bilme arasında doğrudan ilişki olduğu, çok kelime bilen öğrencilerin zihinsel faaliyetlerinin daha gelişmiş olduğu ve okul başarılarının daha iyi olduğu açıktır. Çok kelime bilen öğrenciler daha iyi anlamakta, kendini daha iyi anlatabilmekte ve anlama yeteneği geliştiği için yorumlama gücü de yüksek olmaktadır. Bu bağlamda kelime öğretimine yönelik ölçme ve değerlendirme etkinliğine mutlaka ihtiyaç vardır. ... Öğrencilerin derslerde ne kadar kelime öğrendiği, öğrendiği kelimelerin anlamını bilip bilmediklerini, günlük hayatta ne kadar kullanıp kullanmadıklarını bilmek ve buna göre gereken çalışmaları yapabilmek için kelime ve ölçme değerlendirmesi bir gereksinimdir.”

Ö12'nin görüşlerine benzer şekilde Ö4 de *“Ders kitaplarında kelime öğretimine yönelik çalışmalar yeterli değil. Bu sebeple kelime öğretimine yönelik ayrı bir ölçme ve değerlendirmeye ihtiyaç var.”* diyerek fikrini belirtmiştir.

“Ders kitaplarındaki metinlerde yer alan anlamı bilinmeyen kelimeler her zaman öğrenci ihtiyacına dönük olmadığı için öğrencilerin kelime etkinliklerine ilgisi az olmaktadır.” sözleriyle Ö7, Ö4'ün yukarıdaki görüşlerine katkı sunmaktadır. Zira ilgili Türkçe öğretmeni, yalnızca etkinliklerin yetersizliğinden değil etkinlikler için seçilen hedef kelimelerin de öğrenci ihtiyacına dönük olmadığından bahsetmektedir.

Aksi yönde görüş bildiren Ö6, *“Türkçe dersinde kelime öğretilmesiyle ilgili etkinliğe ihtiyaç yok diye düşünüyorum, Ders içerisinde okuduğumuz metinde geçen anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamlarını söylüyorum ve onların da okudukları kitaplardaki anlamını bilmedikleri kelimeleri çıkarmalarını söylüyorum.”*

Bunların yeterli olduğunu düşünüyorum." diyerek mevcut öğretim faaliyetlerinin ayrıca bir ölçme değerlendirmeye yer bırakmayacak kadar yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Kelime öğretiminde ölçme ve değerlendirmenin gerekliliğine ilişkin görüşler dikkate alındığında öğretmenlerin büyük çoğunluğunun çeşitli gerekçelerle olumlu görüş beyan ettikleri görülmektedir. Bu gerekçelerden genel akademik başarı artışı kolaylıkla ulaşılabilecek genel geçer bir yargı gibi görülebilir. Fakat kalıcılık ve motivasyon ile ilgili düşünceler oldukça dikkate değer görünmektedir. Giriş bölümünde de değinilmiş olan sınama etkisine dair öğretmenlerin görüşleri dikkat çekici bir biçimde olumlu görünmektedir. Kelime bilgisinin ölçülmesine dair beyan ettikleri olumlu görüşlerden hareketle öğretmenlerin derslerde ve sınavlarda hedef söz varlığına yönelik ölçme değerlendirme faaliyetlerine yer vereceklerine dair kanaat oluşmaktadır.

3.3.2. Kelime Öğretiminde Sınıf İçi Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Görüşler

Öğretmenlerin kelime öğretimi çerçevesinde sınıf içinde yer verdiği ölçme ve değerlendirme uygulamaları farklılık göstermektedir. 20 öğretmenin 8'i ders içinde yeri geldikçe sözlü sorularla, 4'ü konuşma ve yazma etkinliklerinde gösterilen performanstan hareketle, 3'ü öğrenme sonrası metinlerde karşılına çıktıkça, 2'si çeşitli kelime oyunları ve yarışmalarla ölçme değerlendirme faaliyetini gerçekleştirdiğini ifade etmiştir. 3 öğretmen ise ölçme değerlendirmeye yönelik herhangi bir sınıf içi etkinlik yapmadığını bildirmiştir.

Öğrencilerine kelime oyunu oynatarak ölçme değerlendirme gerçekleştiren öğretmenlerden Ö2'nin *"Televizyon kanallarından aşına olduğumuz kelime oyununu oynuyoruz. Ders kitabında geçen ve öğrencilerin bilmeleri gerektiğini düşündüğüm kelimelerden kelime havuzu oluşturuyorum..."* şeklindeki cümleleri, ölçme değerlendirmeye konu olacak hedef kelimelerin seçimiyle ilgili öğretmenin kişisel kanaati dışında herhangi bir ölçütün olmadığına dair ipuçları vermektedir.

Ö10'un kurmuş olduğu şu cümleler de ölçme değerlendirme yöntemindeki belirsizliğin izlerini taşımaktadır: *"Ara ara ders sırasında bu kelimelerin anlamlarının bilinip bilinmediğini sözlü olarak test ediyorum ve daha önceden öğretilen bir kelime sonraki metinlerde çıktığında yine söz konusu kelimenin ne anlama geldiğini soruyorum ve yüzdesi çok düşük de olsa kimi sınavlarda derste işlediğimiz kimi kelimelerin anlamlarını soruyorum ve yine ders kitabı haricinde okumuş oldukları kitaplarda bu kelimelerin anlamlarını ne kadar bilip bilmediklerin takip etmeye çalışıyorum."*

Aynı şekilde Ö15'in görüşleri de yukarıda işaret edilen ihtimali güçlendirmektedir:

"Bu öğrenilen kelimeler diğer metinlerde de karşılına çıkmaktadır. Bu noktada öğrenip öğrenmedikleri anında kontrol edilmektedir. Yine ara ara bu kelimeler öğrencilere sorularak kontrol sağlanabilir."

Zira öğretmen ilgili kelimelerin metinlerde tekrar edeceği olasılığından hareketle ölçme değerlendirmesini yapılandırmaktadır. Ancak bu tekrarların yeterli olup olmadığı da öğretmen için belirsiz bir konudur.

Sınıf içi uygulamalara dair görüşler, öğrenilen kelimelerin ölçülmesi ve değerlendirilmesi sürecinin amaçlı bir biçimde ve sistematik olarak yürütülüp yürütülmediğine ilişkin çıkarımlar yapmaya imkân tanımaktadır. Özellikle ölçme ve değerlendirmeye konu olacak kelimelerin seçimi ile ölçme

değerlendirmenin yöntemi konusunda birtakım belirsizliklerin ve bir tür dağınıklığın hâkim olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin sözel olarak sorular yöneltmek, metinlerde karşılıklarına çıktıkça hatırlatmak, çeşitli kelime oyunları oynatmak gibi birtakım faaliyetlerle sınıf içi ölçme değerlendirme yapmayı, bu çabalarıyla da öğrencilerin kelime dağarcığını güçlendirmeyi amaçladığı, görüşmelerde kurdukları cümlelerden anlaşılmaktadır. Özetle ifade edilecek olursa öğretmenlerin görüşlerinden hareketle sınıf içi ölçme değerlendirme faaliyetlerinin anlık, düzensiz, öğretmenin kişisel birikimlerine fazlasıyla bağlı bir görüntü meydana getirdiği görülmektedir. Bu durum, ölçme değerlendirmenin niteliğinde düşümlere sebep olabileceği gibi eksik ve hatalı öğrenmelerin sürekli hâle gelmesine de yol açabilir.

3.3.3. Kelime Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirmenin Etkisine İlişkin Görüşler

Ölçme değerlendirmenin kelime öğrenme faaliyetlerini nasıl etkilediğine dair düşüncelerini paylaşan 20 öğretmenden 15'i ölçme değerlendirmenin kelime öğretimi açısından olumlu sonuçlar doğuracağına dair kanaatini ifade ederken 5 öğretmen aksi yönde görüş belirtmiştir. Olumlu görüş bildiren öğretmenlerden 11'i merkezi sınavlarda kelimelere ilişkin ölçme değerlendirme yapılmayışının kelime öğrenme konusunda motivasyonu azaltıcı bir etkisi olduğunu düşünürken 4 öğretmen de sınamaya tabi olan öğrenmelerin kalıcılığına vurgu yapmıştır. Bu düşüncelerin aksine doğrudan kelime sorularının sorulmaması gerektiğini düşünen 5 öğretmenden 3'ü mevcut ölçme değerlendirme faaliyetlerinin bu hususta yeterli olduğunu, bu işin öğretmenin gayretiyle çözülebileceğini dile getirirken 2'si doğrudan kelime sormanın ezbercilik gibi birtakım olumsuz sonuçları olabileceğini ifade etmiştir.

Öğretmenler, ölçme değerlendirmenin güdülenmeyi artırıcı bir unsur olduğunu, ölçme ve değerlendirmeye tabi olmayan konuların yeterince önemsenmediğini belirtmektedir. Bu konudaki düşüncelerini Ö8 kodlu öğretmen şöyle dile getirmiştir:

"Ayrıca günümüzde öğrencilerin özellikle ders işleniş sırasında "Hocam, bu konu sınavda çıkar mı?" sorularına maruz kaldığı; öğretmenlerin de ders anlatımında "Bu konu çok önemli, sınavda çıkma ihtimali yüksek" gibi ifadeleri kullandıkları düşünülürse sınavlarda çıkma ihtimali olan konulara öğrencilerin daha fazla önem verdikleri, daha dikkate aldıkları aşikârdır. Bu nedenle kelime etkinlikleri ya da sorularına sınavlarda yer verilirse öğrencilerin kelime öğrenimine verdikleri değer artacak ve yapılan genel sınavlarda da daha fazla soruya yer verilirse öğretmenler de kelime öğretimine daha fazla ağırlık vereceklerdir. Böylelikle kelime öğretimi ve öğrenimi hedeflenen seviyelere yaklaşacaktır."

Bir başka öğretmen (Ö19) de "Ölçme değerlendirme etkinliklerinin olmaması öğrencilerde 'Bunu öğrenmeme gerek yok, nasıl olsa sorulmayacak düşüncesini oluşturmaktadır.'" cümleleriyle Ö8'in sözlerini desteklemektedir.

Aksi yönde görüş bildiren öğretmenlerden Ö10, "Bir etkisi olduğunu düşünmüyorum çünkü öğrencilere ders içerisinde açıklayıp kelime anlam eşleştirme sorduğumda genel olarak başarılı olduğunu görüyorum. Bu konudaki başarımın tamamen öğretmenin aktifliğiyle ilgili olduğunu düşünüyorum." cümleleriyle bu konudaki fikirlerini paylaşmıştır. Aynı şekilde Ö12, "Ezberciliğe iter. Eline sözlük alıp kelime ezberlemek bir fayda sağlamaz." cümleleriyle konuyla ilgili olumsuz görüşünü gerekçelendirmiştir.

Kelime öğretiminde ölçme ve değerlendirmenin gerekliliğine ilişkin görüşler, öğretmenlerin büyük bir bölümünün ölçme değerlendirmenin gerekliliğine dair olumlu kanaatlere sahip olduğunu

göstermektedir. Sınama etkisine dair önemli bir çıkarımı da bu görüşlerden hareketle yapmak mümkündür. Ölçme değerlendirmeye tabi tutulan öğrenmelerin daha kalıcı olduğuna, ölçme değerlendirmenin öğrenci motivasyonunu artırdığına dair güçlü bir inanış vardır. Bu durum, gerek ders içinde gerek merkezî sınavlarda söz varlığına ilişkin ölçme değerlendirme işleminin sistemli bir şekilde yapılandırılmasının gerekliliğine dair önemli ipuçları vermektedir.

4. Sonuç

Bu çalışmada, Türkçe dersleri çerçevesinde yürütülen kelime öğretiminde ölçme ve değerlendirme etkinliklerinin varlığı, düzenliliği ve ders içeriğine uygunluğu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu maksatla ders ve çalışma kitapları ile Türkçe dersi sınavları incelenmiş ve öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Üç veri kaynağından elde edilen bulgular, Türkçe derslerinde öğretilen hedef söz varlığı unsurlarına yönelik amaçlı ve düzenli ölçme değerlendirme etkinliklerinin olmadığını ortaya koymaktadır. Bu bulgular ışığında, Türkçe dersinin başlıca etkinlik alanlarından biri olan kelime öğretiminde, ölçme ve değerlendirmeye gereken önemin verilmediği söylenebilir.

Çalışma kitaplarında tema boyunca işlenen konuların genel bir tekrarı mahiyetinde her tema sonunda ölçme ve değerlendirme etkinliklerine yer verilmektedir. Bulgular göstermektedir ki tema sonu değerlendirme sınavlarında yer yer söz varlığına ilişkin sorular yer alsada bunlar, birkaç istisna dışında, ilgili tema boyunca öğretilmeye çalışılan söz varlığı unsurlarıyla örtüşmemektedir. Nurlu ve Sarıca'nın (2015) çalışmalarında da benzer bir bulguya ulaşılması bu konuda yaygın bir ihmalin var olduğunu ortaya koymaktadır. Üstelik tema sonu değerlendirmelere konu olan bazı kelimeler, tema boyunca işlenen okuma ve dinleme/izleme metinlerinde dahi yer almamaktadır. Oysa derste işlenen neredeyse bütün metinlerin ardından kelime etkinliklerine yer verilmekte, bu etkinliklerde belirli sayıda söz varlığı unsuru öğretilmektedir. Tema sonu değerlendirme etkinliklerine bunların konu olmaması önemli bir eksiklik olarak görülebilir. Öte yandan tema sonu değerlendirme etkinliklerinde tema boyunca ele alınan söz varlığı unsurları yerine dilin genel söz varlığına yönelik sorularla neyin amaçlandığı da belirsizdir.

Bulgular, Türkçe dersi sınavlarında öğretmenlerin büyük ölçüde söz varlığını değerlendirmeye yönelik sorulara yer verdiğini göstermektedir. Ancak birkaçı hariç öğretmenlerin sınavlara konu olan kelimeleri derslerde öğretilen kelimelerden seçmediği, bunun yerine tema sonu değerlendirme etkinliklerinde olduğu gibi dilin genel söz varlığını dikkate aldığı söylenebilir. Her sınıf düzeyinin sınavlarında tekrar eden aynı kelimelerin varlığı da öğretmenlerin sınava konu olacak kelimelerin seçiminde amaçlı bir yaklaşımlarının olmadığını, belirli kelimeler etrafında öğrencilerin kelime bilgisini ölçtüğünü ortaya koymaktadır. Görüşme sonuçları her ne kadar öğretmenlerin sınıf içinde zaman zaman öğretilen kelimelerle ilgili ölçme ve değerlendirme etkinliklerine yer verdiğini gösterse de bunlar amaçlı ve düzenli etkinlikler olmaktan uzaktır. Bütün iyi niyete rağmen bu konudaki gayretlerin sistematik hâle gelmediği, yapılandırılmış süreçleri içermediği söylenebilir.

Öğretmenler, görüşmelerde, sınıf içinde başka etkinliklerde ve metinlerde karşılaştıkça hedef söz varlığına yönelik ölçme ve değerlendirme yaptıklarını belirtmiştir. Fakat yapılan incelemelerde ders kitaplarında hedef söz varlığı unsurlarının kelime etkinlikleri dışında konuşma ve yazma etkinliklerine tekrar konu olmadığı görülmüştür. Ele alındıkları metni takip eden okuma ve dinleme metinlerinde ise hedef söz varlığı unsurlarından 5. sınıfta 60'ı (%23,44), 6. sınıfta 56'sı (%17,07), 7. sınıfta 55'i (%25,58) ve 8. sınıfta 73'ünün (%36,68) en az bir kere tekrar ettiği, ancak tekrar eden

unsurların önemli bir bölümünü eş anlam, zıt anlam, eş seslilik, temel, mecaz ve terim anlam etkinliklerindeki kelimelerin oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular hedef söz varlığı unsurlarının ancak belirli bir kısmının okuma ve dinleme metinlerinde tekrar ettiğini göstermektedir. Zaten ders kitaplarında hedef söz varlığı unsurlarının amaçlı ve yeterli düzeyde tekrarına yönelik uygulamalar bulunmaktadır (Ertem & Akyüz Aru, 2014; Ülper & Karagül, 2012). Bu bakımdan okuma ve dinleme metinlerinde her tekrar karşılaşma ölçme ve değerlendirme fırsatı olarak kullanılsa bile ancak hedef söz varlığı unsurlarının belirli bir kısmı değerlendirilebilir. Kaldı ki bu tekrar karşılaşmaların birer ölçme değerlendirme fırsatına dönüştürülmesi öğretmenlerin anlık dikkatine, öğrencilerin soru sorma konusundaki istek ve cesaretlerine fazlasıyla bağlıdır. Bu sebeple bu karşılaşmaların gerçek bir ölçme değerlendirme fırsatı sunup sunmadıkları da tartışmalıdır.

Sonuç olarak Türkçe derslerinin önemli etkinlik alanlarından birini teşkil eden kelime öğretiminde ölçme ve değerlendirme uygulamalarının yetersiz olduğu, bir bakıma ihmal edildiği söylenebilir. Şayet öğrencilerin söz varlığını zenginleştirme amacıyla başarıya ulaşmak isteniyorsa hedef söz varlığı unsurlarının öğretimi sadece ilgili kelime etkinlikleri ile sınırlandırılmamalıdır. Hedef söz varlığı unsurları, dersin diğer etkinlik alanlarına da zaman zaman konu olmalıdır. Bunun yanı sıra kelime öğretiminin her aşamasında ölçme ve değerlendirme etkinliklerine başvurulmalı, bunların sonuçlarından yararlanılmalıdır. Bu, öğrencilere öğretilmesi gereken hedef söz varlığı unsurlarının belirlenmesinde, hedef söz varlığı unsurlarına ilişkin öğrenme eksikliklerin giderilmesinde, öğretim ile ilgili doğru kararların alınmasında önemli bir ihtiyaçtır. Ayrıca öğretmen görüşlerinde de vurgulandığı gibi öğrencilerin kelime öğrenme düzeylerinin artmasına katkıda bulunacağı dikkate alınarak sınıf içinde amaçlı ve düzenli ölçme ve değerlendirme etkinliklerine yer verilmelidir.

Kaynakça

- Ağın Haykır, H., Kaplan, H., Kıryar, A., Tarakcı, R., & Üstün, E. (2017). *Ortaokul Türkçe 5 ders kitabı*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Aslan, T. (2013). *7. sınıf öğrencilerinin Türkçe ders kitaplarındaki anlamını bilmedikleri kelimelerden hareketle söz varlığını geliştirmelerine yönelik bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bozkurt, B. Ü., & Canlı, S. (2017a). *İlköğretim Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ankara: Başak.
- Bozkurt, B. Ü., & Canlı, S. (2017b). *İlköğretim Türkçe 6. sınıf öğrenci çalışma kitabı*. Ankara: Başak.
- Bozkurt, B. Ü., & Canlı, S. (2017c). *İlköğretim Türkçe 6. sınıf öğretmen kılavuz kitabı*. Ankara: Başak.
- Butler, A. C., & Roediger, H. L. (2007). Testing improves long-term retention in a simulated classroom setting. *European Journal of Cognitive Psychology*, 19(4/5), 514–527.
- Çetinkaya, Z. (2002). *İlköğretim ikinci kademe altıncı sınıfta ana diline ait sözcüklerin öğrenilmesi ve kavranılmasına ilişkin bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Çiftçi, Ö., & Çeçen, M. A. (2010). İlköğretim 6-8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin anlamı bilinmeyen sözcükler açısından değerlendirilmesi. L. Subaşı Uzun & Ü. Bozkurt (Ed.), *Türkçe öğretiminde güncel tartışmalar* (s. 122–136) içinde. Ankara: Ankara Üniversitesi.

- Dilidüzgün, Ş. (2014). Türkçe öğretiminde sözcük öğretme yöntemlerinin yeterliliği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(17), 233–258.
- Erdal, N. (2017a). *İlköğretim Türkçe 8 ders kitabı*. Ankara: DÖRTEL.
- Erdal, N. (2017b). *İlköğretim Türkçe 8 öğrenci çalışma kitabı*. Ankara: DÖRTEL.
- Erdal, N. (2017c). *İlköğretim Türkçe 8 öğretmen kılavuz kitabı*. Ankara: DÖRTEL.
- Ertem, İ. S., & Akyüz Aru, S. (2014). Türkçe ders kitaplarında kelime hazinesini geliştirmeye yönelik planlamanın incelenmesi. *Turkish Studies*, 9(3), 675–694.
- MEB. (1981). Temel eğitim okulları Türkçe eğitim programı. *Tebliğler Dergisi*, 44(2098), 327–356.
- MEB. (2018). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Miller, M. D., Linn, R. L., & Gronlund, N. E. (2009). *Measurement and assessment in teaching*. Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Nagy, W. E., & Scott, J. A. (2000). Vocabulary processes. In M. L. Kamil, P. B. Mosenthal, P. D. Pearson, & R. Barr (Ed.), *Handbook of reading research vol.3* (pp. 269–284). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Nurlu, M., & Sarıca, A. (2015). İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki sözcük çalışmalarının yöntem-teknik ve Türkçe öğretimi kazanımları açısından incelenmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 4(10), 19–37.
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research and evaluation methods*. Thousand Oak, CA: Sage.
- Roediger, H. L., & Karpicke, J. D. (2006). The power of testing memory: Basic research and implications for educational practice. *Perspectives on Psychological Science*, 1(3), 181–210.
- Stahl, S. A. (2003). How words are learned incrementally over multiple exposures. *American Educator*, 27(1), 18–19, 44.
- Tekin, H. (1987). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: MESO.
- Ülper, H., & Karagül, S. (2012). Sözcük öğretimi yaklaşımları açısından Türkçe ders kitaplarının değerlendirilmesi. E. Yılmaz, M. Gedizli, E. Özcan, & Y. Koçmar (Ed.), *Türkçenin eğitimi-öğretimi üzerine çalışmalar* (s. 262–272) içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Yıldırım, R. (2017a). *İlköğretim Türkçe 7 ders kitabı*. Ankara: Ez-De.
- Yıldırım, R. (2017b). *İlköğretim Türkçe 7 öğrenci çalışma kitabı*. Ankara: Ez-De.
- Yıldırım, R. (2017c). *İlköğretim Türkçe 7 öğretmen kılavuz kitabı*. Ankara: Ez-De.

EKLER

EK 1: DERS VE ÇALIŞMA KİTAPLARINDA YER ALAN HEDEF SÖZ VARLIĞI UNSURLARI

5. SINIF

Eş Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: asker, cevap, çabuk, çeşit, dost, düşünce, evvel, güçlü, hayal, imtihan, kara, mektep, okul, şehir, tabiat, talih, uzak, ulu, ün, yas, yaşlı, yel, yıl, yürek.

Zıt Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: barış, bulmak, dip, gençlik, gece, gök, özgürlük, istikbal, sabah, tatlı, taze, temiz, uzun, yer, zalim.

Eş Sesli Olarak Ele Alınan Kelimeler: aç, al, ara, ay, ben, bin, el, kar, var, yaz, yol.

Temel, Mecaz ve Terim Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: ağrı, aşağı, bayılmak, dalmak, dekor, jest, kostüm, kulis, mimik, perde, rol, sahne, satmak, saymak, senaryo, suflör.

Tanım Olarak Ele Alınan Söz Varlığı Unsurları*: afak, ağ, astronomi, aşık, aygıt, aziz, başpare, bent, bereket, bezmek, biyoloji, bulamaç, bürokratik, cazgır, conta, cüda, çanak, çelenk, çevik, çığ, çörek, dâhi, darbe, diyar, dizgin, duyu, dülgör, egzersiz, ekip, el, engin, entelektüel, ezel, fiyonk, forsa, garp, gönül, gürz, haşlamak, havan, haya, horon, hür, ibrik, ilahiyat, ilim, imal, imbik, istiklal, kabin, kadim, kağrı, kalfa, karamela, karayel, kemirmek, kesit, kıvam, konferans, kopuz, kroket, kuram, kuzukulağı, küp, lokomotif, mağrur, malzeme, mansur, menü, merdane, mızrak, muazzam, nasihat, nimet, nüsha, oba, oluk, öğün, özge, parazvane, pazı, pervane, peşrev, polo, ray, romatizma, sahaf, salgı, serhat, sinsi, sos, sözde, süvari, süzmek, şahan, şahit, şehadet, şelpe, şenlik, şöhret, şüheda, şüphelenmek, talim, teleskop, teori, testi, tevazu, tezene, topaç gibi, tutam, tutamak, tuzak, vaat, vagon, vakıf, vezir, yalıtılmak, yay, yemlik, yığın, yoğun, yürünge, yüzey, zırh, ziyafet, ad vermek, ağzından bal akmak, akan sular durmak, altından girip üstünden çıkmak, altını üstüne getirmek, avucunu yalamak, başa gürleşmek, dile kolay, dillerden düşmemek, cin gibi, dört gözle beklemek, eksik olma!, emek vermek, göz açıp kapayıncaya kadar, göz kırpmak, göze batmak, gözden kaybolmak, hava atmak, içi içine sığmamak, katıla katıla gülmek, kıpkırmızı olmak, maruz kalmak, meydan okumak, meydanı dar etmek, mücadele etmek, ok yaydan çıkmak, önüne geçmek, pabucu dama atılmak, pehlivan yapılı, pes etmek, püf noktası, sahip çıkmak, sırtı yere gelmemek, söze başlamak, sular seller gibi, şahit olmak, yenik düşmek, yer almak, yorgunluk çıkarmak, yüzünden düşen bin parça, zihni açılmak, zincir vurmak. Ağaç yaşken eğilir. Ayağını yorganına göre uzat. Baş başa vermeyince taş yerinden kalkmaz. Birlikten kuvvet doğar. Bülbülün çektiği dilinden. Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. Danışan dağlar aşmış, danışmayan düz yolda şaşmış. Duvara dayanma yıkılır, insana güvenme ölür. Güülü seven dikenine katlanır. İyilik eden iyilik bulur. Kabahat samur kürk olsa, kimse sırtına almaz. Keskin sirke küpüne zarardır. Ne ekersen onu biçersin. Sabır acıdır, meyvesi tatlıdır. Sürüden ayrılan kuzuyu kurt kapar. Taşıma su ile değirmen dönmez. Üzüm üzüme baka baka kararır. Yenilen pehlivan gürleşe doymaz.

* Ders kitapları ve Türkçe dersi sınavlarında eş anlam, zıt anlam, eş seslilik, temel, mecaz ve terim anlam konuları dışında kalan hedef söz varlığı unsurları bu başlık altında toplanmıştır.

6. SINIF

Tanım Olarak Ele Alınan Söz Varlığı Unsurları: aerobik, ağarmak, ahali, ahval, alaturka, aldatmak, anlayış, anons, anormal, ant, arı(lık), asil, atışmak, aydınlık, azap, azık, azim, aziz, bağımsızlık, bağlama, bağlı, banko, barış, bari, bark, bastırmak, bayağılık, bellemek, birlik, bitimsiz, bodur, boğmak, boğum, bombardıman, boşanmak, broşür, bulanmak, buzul, cefakar, cereyan, cura, çarkıfelek, çekiç, çekilmek, çekmek, çevik, çınlamak, çiy, çökmek, dadanmak, dağılmak, dâhi, dalgacı, dalmak, dayanmak, derin, didinmek, dip, direkt, dirileşmek, diyar, duymak, düş, düzeltmek, düzen, egemenlik, endüstri, erkan, esaret, evrilmek, ezilmek, farklılık, fer, fes, figür, flüt, folklor, formül, garip, gaye, gerekçe, geveze, gezegen, gezgin, girişim, gonca, güdüm, güven, güya, hak, harfiyen, hasret, haşin, hatip, hukuk, huzur, hükümet, hürriyet, ıssız, ibik, icat, idrak, ilmek, ilmik, imbik, irdelemek, iştah, iştirak, izlenim, kanca, kanıt, kapasite, karışmak, kavrayışlı, keder, kem, keşif, kızgın, kişiöğlü, konut, köle, kuduz, kurum, kuşak, küçümsemek, kürsü, maarif, mahkum, mahrum, mana, mebus, mecmua, mecra, mekanik, mesut, meşhur, metin, metodik, mızıka, mikroskop, miskinlik, muharebe, muvasala, mübarek, mücadele, mükafat, müsabaka, müşteri, nakavt, nazar, ney, numara, onca, ortalama, ortanca, otizm, oyalanmak, ölçmek, özgünlük, parlak, parola, patent, pençeleşmek, perspektif, piyasa, plan, portre, rayiha, rulo, sade, safiha, sağmak, saklamak, saygı, sefer, sevgi, seyahatname, sıçramak, sıla, sır, sırlamak, sipsi, solmak, sosyalleşme, soylu, suskun, şahlanmak, şerit, şikayet, tabii, taklit, talih, tan yeri, tanış, tanışmak, tasvir, tecrübe, tekel, tekstil, telgrafhane, telkin, tellal, teminat, tesirli, tezgah, tokaç, tokmak, tuhaf, turnuva, tutuşturmak, ufuk, ukala, us, uşak, vakur, vasıta, vefa, vefakar, vizite, yağız, yaman, yar, yargılamak, yasa, yasal, yayılmak, yeis, yemeni, yırtmak, yöntem, yusufçuk, yükümlülük, zahmet, zarafet, ziyafet, açık fikirli, ağzı kulaklarına varmak, akıl öğretmek, akli başında, alay etmek, arkasından atlı kovalamak, avazı çıktığı kadar, aykırı kaçmak, balta girmemiş orman, başa gelmek, boğazında kalmak, bayrağı yarıya indirmek, bir koşu, canı çekmek, cesaretini toplamak, çantada keklik, (dünya) dar gelmek, derin derin, dilinde tüy bitmek, duyarlı olmak, değer verme, elini çabuk tutmak, etekleri tutuşmak, evirip çevirmek, geceyi gündüze katmak, göz değmemiş, göz gözü görmemek, göz ucuyla izlemek, gözleri dolmak, gözlerini budaktan esirgememek, gözüne uyku girmemek, fukara işi, hakkını vermek, heyecana kapılmak, icap etmek, içi içine sığmamak, içine sinmek, ikna etmek, imza atmak, iş tutmak, işe koyulmak, işler ters gitmek, iştahı kesilmek, kabul etme, kakılıp kalmak, kara bulut, kardeş kavgası, kem gözle bakmak, kement atmak, kıl payı, kırılıp dökülmek, kıvama gelmek, kirli çamaşır, köprü kurmak, kulak asmak, küçük görmek, mahrum bırakmak, nam almak, nazara gelmek, ortak olmak, öfke nöbeti, peyda olmak, pişman olmak, ses seda kesilmek, sevk etmek, sıcak davranmak, sis çanı, suratını ekşitmek, süt kardeş, tahliye etmek, temin etmek, tepeden bakmak, tesir etmek, tırıs kalkmak, turp gibi olmak, turşu kurmak, umuda kapılmak, vücut dili, yakışık almamak, yasal işlem, yedi iklim dört bucak, yerli yersiz, yol yordam, yolunu çizmek, zehir zemberek.

7. SINIF

Eş Anlamli Olarak Ele Alınan Kelimeler: art arda, değerli, düzey, fikir, görev, güç, hediye, heybet, hikâye, kara, küçük, misafir, mutlaka, ömür, saha, süre, vakit, yıl.

Zıt Anlamli Olarak Ele Alınan Kelimeler: az, gelecek, gelmek, gitmek, güç, hatırlamak, kara, kazanmak, kötü, küçük, savaşmak, uzak, üzölmek, var, vermek, yakın, yaklaşmak, yapmak.

Temel, Mecaz ve Terim Anlamli Olarak Ele Alınan Kelimeler: açık, aktarmak, aydınlanmak, aydınlatmak, besin, doğmak, eğitim, görev, ışık, kültür, millî, program, sağlam, sönmek, sürükleyici, yanmak, yansıma, yıkıcı.

Tanım Olarak Ele Alınan Söz Varlığı Unsurları: Acem, aciz, ağ, aktör, azametli, baca, çağ, çarşı, çay, çığırkan, çomak, çulha, deha, dekor, dere, desen, diken, dokumak, emel, esame, falso, fert, folklor, gayret, gelin, gergef, gurur, güzergâh, hatıra, herif, hırpalamak, his, hudut, husus, hüküm, irak, ideal, ihtişam, ikram, iliklerini ısıtmak, ilkel, incinmek, incitmek, inkılap, insaf, iskele, istikbal, kabiliyet, karabasan, kaygı, kilim, kokteyl, kostüm, kudret, levha, mabet, magazin, mahzun, malik, manevi, mâni olmak, mebus, medeniyet, mehtap, menfaat, merak, mesafe, mevcudiyet, mimar, modern, molla, muhafaza, muvaffakiyet, mürşit, nabız, nefis, neşe, nihayetsiz, oluk, ökse, örgü, pakt, parçalanmak, perişan, pişirmek, piyes, poyraz, refah, renk, rol, saadet, salkım, samimi, sanat, sandviç, sarp, satranç, sefer, selamet, solgun, sözlük, sümbül, şefkat, tablo, temsil, temsilci, tesadüf, teveccüh, tezgâh, tezgâhtar, tokmak, töre, tül, türbe, Türkmen, ululuk, umut, ünlü, vekil, yama, yasak, yaşlı, yağurmak, zerzevat, ağır akmak, ağzı dili tutulmak, akli ermek, alını karışlamak, ayak uydurmak, başından aşkın, beraber düşüp kalkmak, bıçak kemiğe dayanmak, bitip tükenmek, dışından tırnağından artırmak, dünyayı başına zindan etmek, el birliği etmek, gönlünü açmak, gözü gönlü açılmak, gözünü açmak, gününü gün etmek, iç karartmak, içini sevinçle doldurmak, kapısını çalmak, kara gün, karşı koymak, kudret eli, mensup olmak, mesut etmek, mizah dergisi, muradına ermek, su kemeri, şöhret olmak, temas etmek, tenezzül etmek, toz kondurmamak, tuzu biberi olmak, ümidi olmamak, yanıp kül olmak, ye tuzlu tuzlu, iç buzlu buzlu, yerinde yellere esmek, yüreğine ateş düşmek, yüreğine su serpmek.

8. SINIF

Eş Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: amatör, arzu, bağımsızlık, çağdaş, dil, dostluk, düşünce, gereksinim, göstermek, hayat, hür, ilerleme, imkân, istiklal, kaynak, kolay, millet, muhafaza, müdafaa, ödev, sevmek, soru, şerait, şüphesiz, tezahür etmek, ufacık, vazife, yıl, yoksulluk, zengin.

Zıt Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: almak, bilgili, büyük, çağdaş, dostluk, düşman, galibiyet, güzel, hür, ilerleme, inmek, iyi, kolay, sevmek, son, taze, tek, yarım, yer, yoksulluk, yüksek, yükselmek, zengin, zenginlik.

Eş Sesli Olarak Ele Alınan Kelimeler: dolu, ocak, yaz.

Temel, Mecaz ve Terim Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: Açı, adale, ağaç, aydınlık, dalmak, deniz, diz, ev, fırtına, hastane, hat, kaçmak, karanlık, kordiyal, korkunç, köşk, macera, mendil, mutfak, ruh, sima, sofa, susmak, talih, vapur, yağmur, yastık.

Tanım Olarak Ele Alınan Söz Varlığı Unsurları: başarı, beşik, coşku, çekingen, dip, domates, döviz, eğlenmek, elçi, elmas, esnaf, esvap, eş, evlat, evlek, funda, garip, genç, güler yüz, gülmek, gündelik, hafıza, halk, han, hayat anlayışı, haykırmak, hazine, heves, hüner, hüzn, icat, ilgi, incitme, kabiliyet, kafiye, kağı, kanal, karakter, karanfil, kıymetli, kordon, körpe, kurultay, kültür, lirizm, lodos, lort, merak, meskûn, meslektaş, millî, model, mucize, muhabbet, mutlu, nasır, nesil, neşe, olgun, önemli, peri, rekabet, saray, sarnıç, servet, set, sevgi, sevinç, sual, şakrak, şefkatli, şen, takım, taşra, tatlı dil, tekâmül, teklif, tetkik, ümitsizlik, valide, varlık, vezin, vitrin, yaşlı, yeşermek, zeki, ağzından bal akmak, avam kamarası, altta kalmamak, baştan savmak, bozuk para gibi harcamak, can yakmak, çığlık atmak, dağ gibi yığılmak, dilden düşürmemek, dile gelmek, dilini ucuna gelmek, doğru söz, dört elle sarılmak, düş kırıklığına uğramak, edebî eser, görüş tarzı, gözleri parlamak, gözünün önüne getirmek, için için ağlamak, içinden çıkılmamak, içinden söküp atmak, içine düşmek, içine sindirmek, kahkaha atmak, karşı koymak, kırk gün kırk gece yiyip içmek, lastik gibi, uçan kuştan yardım ummak, ülkü birliği, yazı dili, yazlık gömlek, yüreği sızlamak. Bakarsan bağ, bakmazsan dağ olur.

EK 2: TÜRKÇE DERSİ SINAVLARINDA SORULAN SÖZ VARLIĞI UNSURLARI

5. SINIF

Eş Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: ak, anımsamak, armağan, beyaz, cevap, cümle, çeşit, dize, eli açık, esir, fayda, ıslak, ihtiyar, isim, kelime, kirli, mana, mektep, mutlu, okul, öğrenci, öykü, sene, seyir, siyah, sorun, tabiat, uzak, ün, yanıt, yaşlı, yel, yıl, yoksul.

Zıt Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: açık, ak, barış, basit, büyük, cömert, dost, gece, gelen, gelmek, günah, güzel, ileri, iyi, kalın, ölü, pahalı, sabah, sevinçli, sıcak, temiz, tok, uzak, yakın, yarar, yaşlı, yüksek, zayıf, zengin.

Eş Sesli Olarak Ele Alınan Kelimeler: al, at, çay, dal, dil, düş, gül, kara, kaz, sal, taş, yaş, yaz, yol, yüz.

Temel, Mecaz ve Terim Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: acı, aç, ağır, atmosfer, ayak, bayılmak, boğulmak, boş, dalmak, derin, dünya, ek, eski, faul, geniş, gol, götürmek, gün, ham, ışık, ince, kaçmak, kanat, kara, kare, keskin, kırılmak, kırmak, kol, kök, köpürmek, kuru, ofsayt, perde, pişkin, pişmek, satmak, sarılmak, sert, sıcak, sıfat, sırt, silmek, skeç, soğuk, tatlı, temiz, toplamak, usta, uyanık, uçgen.

Tanım Olarak Ele Alınan Söz Varlığı Unsurları: cüda, çırpınmak, engin, garp, iyimser, seyir, şüheda, tutmak, vaat, yer, ağız birliği etmek, ağız iyi laf etmek, ağız kulaklarına varmak, ağızından bal damlamak, ağızından laf almak, ağızını bıçak açmamak, akli almamak, ateş püskürmek, başını yakmak, burnu sürtmek, burnunu sokmak, çenesi düşmek, devede kulak, dile kolay, dili tutulmak, dilinde tüy bitmek, dört dörtlük, dudak bükme, eli ayağı dolaşmak, elinden tutmak, ekmeğinden olmak, etekleri zil çalmak, göz açıp kapayıncaya kadar, göze girmek, hava atmak, havalara uçmak, içi parçalanmak, içini dökmek, içini kemirmek, kafa yormak, kalbi temiz, kalbine doğmak, kalbine girmek, kalbini açmak, kalbini çalmak, kalbini kırmak, kılı kırk yarmak, kulağına küpe olmak, kulak asmamak, küplere binmek, maruz kalmak, mücadele etmek, ok yaydan çıkmak, parasını sokağa atmak, pire için yorgan yakmak, sahip çıkmak, su götürmez, sular seller gibi, şahit olmak, talihine küsmek, zincir vurmak. Ak akçe kara gün içindir. Azıcık aşım, kaygısız başım. Baş başa vermeyince taş yerinden oynamaz. Birlikten kuvvet doğar. Dost kara günde belli olur. Fazla mal göz çıkarmaz. İki cambaz bir ipte oynamaz. Körle yatan şaşı kalkar. Kuru laf karın doyurmaz. Sakla samanı, gelir zamanı. Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. Üzüm üzüme baka baka kararır.

6. SINIF

Eş Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: ak, armağan, cümle, fakir, hatıra, konut, mektep, meslek, okul, öğretmen, siyah, tören, yaşlı, zirve.

Zıt Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: acı, ağlamak, cesur, çalışkan, doğru, gece, hızlı, ihtiyar, iyi.

Eş Sesli Olarak Ele Alınan Kelimeler: dil, kaç, yüz.

Temel, Mecaz ve Terim Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: aç, açık, ağır, anlamak, ateş, bağ, bayılmak, binmek, çıkmak, dolap, dökmek, ev, göz, ince, karanlık, kızmak, kol, perde, sarsılmak, sıcak, sivrilmek, uğraşmak, yakın, yıkılmak, yumuşak, yüksek.

Tanım Olarak Ele Alınan Söz Varlığı Unsurları: almak, bilmek, boy, çiğ, çiy, doğru, eğlenmek, eser, eylenmek, ilke, köhnemek, kurum, memnun, mücadele, okumak, şahlanmak, yıkılmak, aba altından değnek göstermek, açık kapı bırakmak, ağızından bal damlamak, arka çıkmak, ayaklarına kara sular

inmek, başını yakmak, bire bin katmak, burnunda tütme, burnundan solumak, burun kıvrırmak, damdan düşer gibi, dilini tutmak, dizinin bağı çözülmek, ekmek teknesi, ekmeğine yağ sürmek, etekleri tutuşmak, göz boyamak, gözüne uyku girmemek, gözünü budaktan esirgememek, gözünü kırpmamak, kalbini açmak, köprü kurmak, kulak kabartmak, parmak basmak, pireyi deve yapmak, (-den) yana olmak, yakasını bırakmamak, yüzünden düşen bin parça. Çıkmadık candan umut kesilmez. İyilik eden iyilik bulur. Kaçan balık büyük olur. Mum dibine ışık vermez. Rüzgâr eken fırtına biçer. Sürüden ayrılanı kurt kapar.

7. SINIF

Eş Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: asır.

Zıt Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: almak, geniş, küçük, tok, uzun, yakın, yüksek, zor.

Eş Sesli Olarak Ele Alınan Kelimeler: dil, yar

Temel, Mecaz ve Terim Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: ağız, ayak, baş, binmek, boğaz, dil, etek, göz, hücre zarı, ince, patlatmak, omuz, sıcak, sırt, tamlama, tatlı, üçgen, yanmak.

Tanım Olarak Ele Alınan Söz Varlığı Unsurları: ağırlık, dolu, kırmak, kurum, okumak, sıcak, ağız birliği etmek, ağzı kulaklarına varmak, ağzından bal damlamak, akli almamak, aralarından su sızmamak, bir dediğini iki etmemek, bir taşla iki kuş vurmak, burnundan solumak, el üstünde tutmak, eli ayağı buz kesilmek, eşeğini sağlam kazığa bağlamak, göz açıp kapayıncaya kadar, gözlerinin içi gülmek, gözü gibi sakınmak, gözü ısırarak, gözüne uyku girmemek, gözünü açmak, gözünü dört açmak, içi parçalanmak, kafa yormak, kaşla göz arasında, köşeyi dönmek, kulak kabartmak, küplere binmek, peynir ekmek gibi, pireyi deve yapmak, renk vermemek, su gibi, yerinde yeller esmek, yüreği ağzına gelmek, yüreğine su serpmek. Akıl akıldan üstündür. Birlikten kuvvet doğar. Yalnız taş duvar olmaz.

8. SINIF

Eş Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: asır, kafa.

Zıt Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: açık, cesaret, geniş, ilk, yeni, yer, ayrılık.

Eş Sesli Olarak Ele Alınan Kelimeler: dil, geç, yaz.

Temel, Mecaz ve Terim Anımlı Olarak Ele Alınan Kelimeler: adam, ağız, ateş, bağ, baş, burun, cami, dalmak, detone, diş, dünya, hava, ilginç, kırmak, kırılmak, koyu, kurumak, metre, mikroklima, perde, rakım, raund, renklendirmek, sahne, sıcak, sohbet, şeker, toprak, tuşlamak, yanmak.

Tanım Olarak Ele Alınan Söz Varlığı Unsurları: açılmak, ahlak, almak, bağırarak, bencilik, değişmek, dolaşmak, etkilemek, eziyet, geçmek, kesmek, kırılmak, küçük, ilke, inkılap, ittifak, tane, ağırdan almak, ağzından bal damlamak, ateşle oynamak, ayakları yere değmemek, ayaklarına kara sular inmek, başa kakmak, can damarı, dizinin bağı çözülmek, dudak bükme, ekmeğine yağ sürmek, göz yummak, gözden çıkarmak, gözden düşmek, gözden kaçırmak, gözden kaybolmak, ne pahasına olursa olsun, pot kırmak, saman altından su yürütmek, söz birliği etmek. Aman diyene kılıç kalkmaz. Çıkmadık candan umut kesilmez. Çivi çıkar ama yeri kalır. Dağ ne kadar yüce olsa yol üstünden aşar. Güneş balçıkla sıvanmaz. Horozu çok olan köyün sabahı geç olur. Kır atın yanında duran ya huyundan ya suyundan kapar. Körle yatan şaşı kalkar. Üzüm üzüme baka baka kararır.